

ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร

อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

Factor affecting the solvency of farmer in Chondaen Phetchabun

กัปปพล ผิวสานต์¹ ภักจิรา นักบรรเลง²

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 ราย โดยใช้ แบบสอบถาม และได้รับรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิโดยศึกษาค้นคว้าเอกสารและบทความทางวิชาการ งานวิจัย และทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ f-test ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้การเกษตร รายได้เสริมหนี้สินรวม และภาระหนี้ภายในปี มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน ทั้ง 3 ด้าน ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมทางการเงิน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

คำสำคัญ: เกษตรกร, ธุรกิจเกษตร, ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร, ทักษะทางการเงิน

Abstract

The objectives of this study were to study factors affecting farmers' the solvency of farmer in Chondaen Phetchabun. 400 cases sample were conducted using questionnaires and secondary data collection by researching academic papers and articles. Research and related theories The statistics used to analyze the data are percentage, average, highest, minimum, standard deviation, t-test and f-test. In Chondan District, Phetchabun Province. Economic factors, including agricultural income, supplementary income, total debt and debt obligations within the year, affect farmers' ability to repay debts. In Chondan District, Phetchabun Province, and financial skills factors in all 3 areas of knowledge, attitude and financial behavior. It affects the ability to pay off farmers' debts. In Chandan District, Phetchabun Province.

Keywords: Farmer, Agribusiness, Solvency of farmer, financial literacy

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² ดร.ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

เกษตรกรรม เป็นอาชีพของคนไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพการเกษตร มีการจ้างงานมากถึงร้อยละ 30 ของแรงงานทั้งประเทศ และที่ดินทางการเกษตรครอบคลุมร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2562) ผลผลิตเกษตรกรรม เป็นสินค้าขาออกที่ทำรายได้มหาศาลเข้าสู่ประเทศ แต่กลับมีสัดส่วนใน GDP หรือมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพียงร้อยละ 10 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2562) ภาคการเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะมีการจ้างงานสูงถึงกว่าร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ครอบคลุมถึง 6.4 ล้านครัวเรือน และที่ดินทำการเกษตรครอบคลุมถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั่วประเทศ แต่ภาคเกษตรกลับมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพียงร้อยละ 10 (ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน? ธนาคารแห่งประเทศไทย 2562) แต่ในความเป็นจริงพบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นผู้ยากจนต้องกู้ยืมเงินมาใช้ในการประกอบอาชีพและเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้เกษตรกรมีหนี้สินล้นพ้นตัว

ปัญหานี้สินคือหนึ่งในตัวแปรที่ส่งผลกระทบทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศเกิดการชะลอตัวและส่งผลกระทบต่อการบริโภคของประชาชนในประเทศ ยิ่งถ้าหากผู้กู้เป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อยด้วยแล้วก็จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้สิน ซึ่งยิ่งเป็นการซ้ำเติมให้ระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของผู้กู้ย่ำแย่ไปยิ่งกว่าเดิม อนึ่งระบบเศรษฐกิจไทยได้จำแนกให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรจัดอยู่ในกลุ่มของผู้มีรายได้น้อยเนื่องจากมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี ทั้งนี้รายได้ดังกล่าวจะมีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ดังนั้น ทางภาครัฐจึงได้พยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือด้านการเงินให้แก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ แต่ก็พบว่ายังคงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทำให้เกษตรกรต้องทำการกู้ยืมเงินเพิ่ม จึงเป็นสาเหตุทำให้ปัญหานี้สินได้สะสมมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากที่มาของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สิน อันจะนำไปสู่แนวทางในการบริหารจัดการหนี้สินของกลุ่มเกษตรกรได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อลดจำนวนหนี้สินในระบบที่ค้างชำระในปัจจุบัน และลดการก่อหนี้ใหม่ในอนาคต โดยท้ายที่สุดแล้วจะทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกร อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับเกษตรกร อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน ของเกษตรกร อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 แนวคิดหนี้สิน

ในทางธุรกิจนิยามของคำว่า หนี้ คือ เงินที่เราได้กู้ยืมบุคคลอื่นมา (กานต์พิชชา กองคนขวา,2562) โดยมีพันธะหรือภาระผูกพัน (Obligation) ที่ต้องชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ตามเวลาในอนาคตที่ได้มีการตกลง

ลงกันไว้ โดยประเภทของหนี้จะสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) หนี้สินในระบบ (Formal Debt) และ 2) หนี้สินนอกระบบ (Informal Debt) ทั้งนี้ในระบบเศรษฐกิจนั้น หนี้สินมีอิทธิพลต่อการบริโภคของประชาชน

1.2 แนวคิดความรู้ทางการเงิน

ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) จะเป็นการประเมินความรู้ขั้นพื้นฐานทางการเงินของแต่ละบุคคล โดยการประเมินความรู้ทางการเงินจึงเป็นการประเมินทักษะความรู้ขั้นพื้นฐานทางการเงินด้วย 3 ตัวแบบ ได้แก่

- 1) ความรู้และความเข้าใจ (Knowledge & Understanding)
- 2) ทศนคติ (Attitude) และ
- 3) พฤติกรรม (Behavior)(ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559)

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการชำระหนี้

งบกระแสเงินสด (Cash Flow Statement) เป็นส่วนประกอบหนึ่งของงบการเงินที่จะแสดงถึงกระแสเงินสดเข้า กระแสเงินสดออกและรายการเทียบเท่าเงินสดของกิจการในรอบระยะเวลาหนึ่ง (นายธนพรธม ปัญญาเพ็อง, 2558) และเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ผู้ใช้งบการเงินใช้เป็นเครื่องมือประเมินการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิของกิจการ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเงินรวมถึงสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้

2. การทบทวนวรรณกรรม

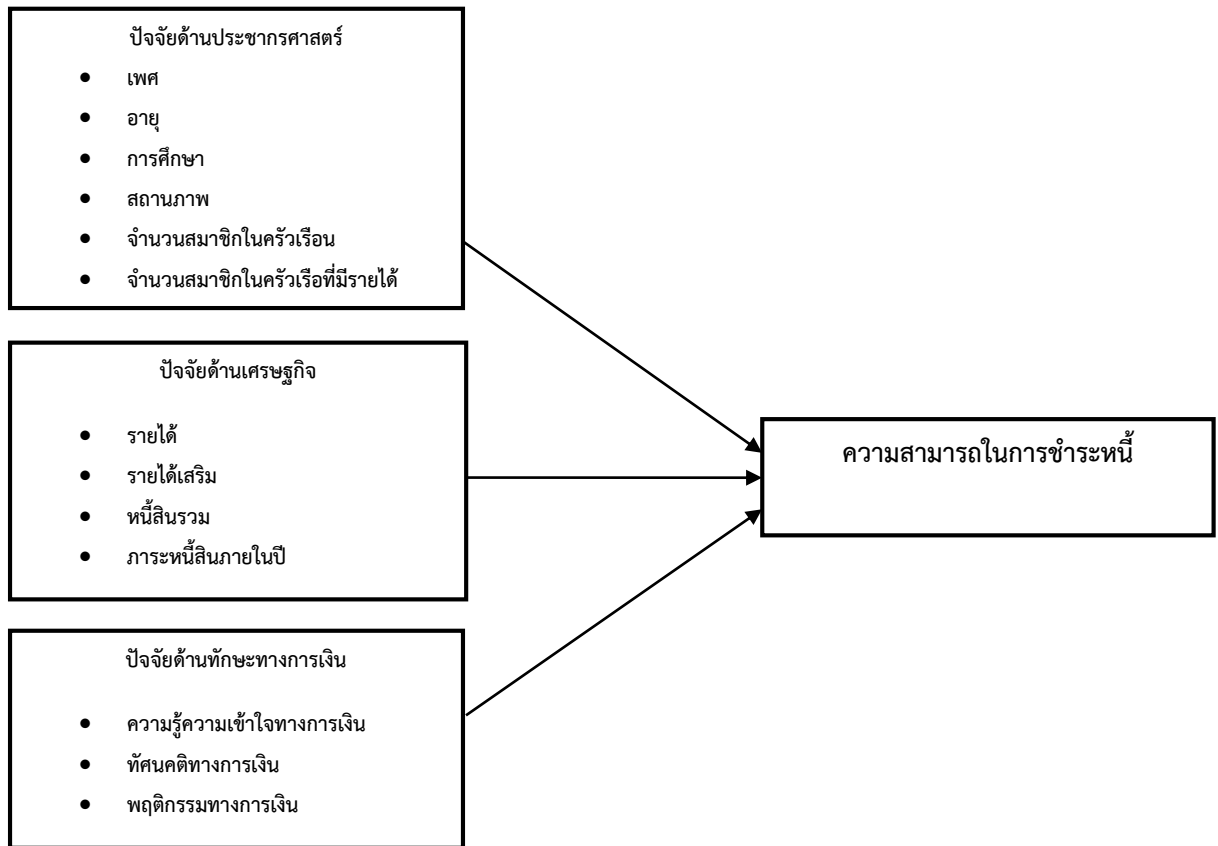
ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาผู้มียาได้น้อยที่ประกอบอาชีพเกษตรกรมีปริมาณหนี้สินที่กู้ยืมมาจากสถาบันการเงินเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และเกษตรกรหนึ่งรายก็ทำการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินมากกว่า 1 แห่งขึ้นไป (นงนุช วัฒนประดิษฐ์, 2553) จากพฤติกรรมการกู้ยืมดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่มีศักยภาพเพียงพอในการชำระหนี้คืนหรือมีการผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้น โดยเฉพาะเกษตรกรที่กู้ยืมเงินเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำเกษตร (ปิ่นภพวีณรรณรงค์รักษ์, 2558) จากการผิดนัดชำระหนี้ของกลุ่มเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นเงินต้นหรือดอกเบี้ย จะนำไปสู่ต้นเหตุของหนี้สินที่พอกพูนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1) ปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวของเกษตรกรเอง ได้แก่ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนหนี้สินในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร รายจ่าย และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทางด้านด้านการเงิน (กานต์พิชชา กองคนขวา, 2562)

2) ปัจจัยภายนอก เป็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่เหนือการควบคุมของเกษตรกร ซึ่งจะประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านภัยธรรมชาติ ด้านสังคม และด้านการเมือง (ฤทัยรัตน์ ดวงชื่น, 2558)

จากการศึกษางานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่ามีหลายปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร งานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายในของตัวเกษตรกร และปัจจัยภายนอกของเกษตรกร จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องประกอบการและผู้ที่สนใจจะศึกษาความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร จึงนำไปสู่กรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย คือ ผู้ที่มีอาชีพการเกษตรและอาศัยอยู่ในอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ทั้ง 5 ตำบล ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 12,347 ครัวเรือน (กรมส่งเสริมการเกษตร [กสก], 2563) สำหรับขนาดตัวอย่างการวิจัยจะคำนวณหาโดยใช้วิธีการคำนวณของ Taro Yamane ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1: ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ผู้วิจัยกำหนดให้ทั้ง 5 ตำบลมีสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่เท่ากัน ซึ่งจะใช้วิธีคำนวณด้วยการนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาหารด้วยจำนวนตำบล ทั้งนี้จะมีผลลัพธ์เท่ากับ 80 คนต่อตำบล ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสำหรับการวิจัยจึงมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน

ขั้นที่ 2: ใช้วิธีการสุ่มจากการนัดหมายในพื้นที่ โดยให้ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายเกษตรกร จากรายชื่อที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ของสำนักงานเกษตรอำเภอชนแดน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) และแบบปลายปิด (Close-ended Question) โดยให้กลุ่มตัวอย่างอ่านและตอบคำถามด้วยตนเอง ทั้งนี้

การสร้างแบบสอบถามจะต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ตัวแปร และกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้มีการกำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวคิดการสร้างแบบสอบถามจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และดำเนินการตรวจสอบเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษากับผู้เชี่ยวชาญ (Subject Matter Specialists) เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามากที่สุด โดยส่วนประกอบของแบบสอบถามจะประกอบไปด้วย 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกที่มีรายได้

ส่วนที่ 2: ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ รายได้ ต้นทุน รายได้เสริม รายจ่ายนอกภาคการเกษตร แหล่งกู้ยืมเงิน ภาระหนี้สินภายในปี ที่ดินถือครอง และเครื่องจักรกลการเกษตรถือครอง

ส่วนที่ 3: ความรู้ทางการเงิน เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 13 ข้อ โดยให้เลือกตอบว่า ถูก หรือ ผิด เพื่อประเมินความรู้ทางการเงิน 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) ทักษะคิด (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) ด้านละ 6,3,4 คำถาม ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองแจกแบบสอบถามจำนวน 20 ชุด ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alphas coefficient) ของแบบสอบถามจะมีค่าเท่ากับ 0.786 ซึ่งมีความมากกว่า 0.7 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

หลังจากที่ผลการทดสอบความเชื่อมั่นได้ผ่านตามเกณฑ์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้มีการกำหนดไว้ โดยทำการติดต่อกับผู้นำชุมชนเพื่อนัดวันเวลา และสถานที่ แล้วจึงจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยและนำส่งให้กับผู้นำชุมชน แล้วจึงดำเนินการลงพื้นที่วิจัยภาคสนาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลของแบบสอบถามส่วนที่ 1, 2, และ 3 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สำหรับการวิเคราะห์และแปลผลของแบบสอบถามทักษะทางการเงิน เนื่องจากว่าคะแนนรวมในแต่ละด้านจะเท่ากับ 7, 5 และ 10 คะแนน ตามลำดับ รวม 22 คะแนน ดังนั้นผู้วิจัยจะมีเกณฑ์การตีความคะแนนตามเกณฑ์สูงต่ำ (ธนาคารแห่งประเทศไทย,2559)ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์พิจารณาคะแนนสูงต่ำ

เกณฑ์ (คะแนนเต็ม)	คะแนนต่ำ	คะแนนปานกลาง	คะแนนสูง
ทักษะทางการเงิน (22 คะแนน)	≤ 6.5	6.5 – 15.5	≥ 15.5
1. ความรู้ทางการเงิน (7 คะแนน)	≤ 2	3 – 5	≥ 6
2. พฤติกรรมทางการเงิน (10 คะแนน)	≤ 3.5	3.5 – 7.0	≥ 7
3. ทักษะคิดทางการเงิน (5 คะแนน)	≤ 2	3	≥ 4

4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA หรือ F-test) โดยจะพิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าวจากค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significant Level) ที่ 95%

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางประชากรศาสตร์

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 51 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 49 โดยส่วนใหญ่จะมีอายุอายุ 51 – 60 ปี (ร้อยละ 35.00) รองลงมาผู้ที่มีอายุ มากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 26.00) ผู้ที่มีอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 24.50) ผู้ที่มีอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 11.80) และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 – 30 ปี (ร้อยละ 2.50) มีระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามากที่สุด (ร้อยละ 66.50) รองลงมามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 17.00) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 9.80) ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 2.50) ระดับปวส.(อนุปริญญา) (ร้อยละ 2.30) และระดับปวช.(ร้อยละ 2.00) สำหรับสถานภาพส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างคือ สมรสจำนวน (ร้อยละ 72.00) รองลงมา โสด (ร้อยละ 12.80) หม้าย (ร้อยละ 8.50) หย่าร้าง จำนวน (ร้อยละ 5.00) และ แยกกันอยู่ (ร้อยละ 1.80) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน (ร้อยละ 49.80) รองลงมา 1-3 คน (ร้อยละ 48.0) และ 7-10 คน (ร้อยละ 2.30) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ 1-3 คน (ร้อยละ 93.00) 4-6 คน (ร้อยละ 6.80) และ 7-10 คน (ร้อยละ 0.30) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลปัจจัยทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้น		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	204	51.0
	หญิง	196	49.0
อายุ	21- 30 ปี	10	2.5
	31- 40 ปี	47	11.8
	41- 50 ปี	98	24.5
	51- 60 ปี	140	35.0
	มากกว่า 60 ปี	105	26.3
การศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	266	66.5
	มัธยมศึกษาตอนต้น	68	17.0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	39	9.8
	ปวช.	8	2.0
	ปวส.(อนุปริญญา)	9	2.3
	ปริญญาตรีขึ้นไป	10	2.5
สถานภาพ	โสด	51	12.8
	สมรส	288	72.0
	หย่าร้าง	20	5.0

ข้อมูลเบื้องต้น		จำนวน	ร้อยละ
	แยกกันอยู่	7	1.8
	หม้าย	34	8.5
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน 1 -3 คน	192	48.0
	จำนวน 4 -6 คน	199	49.8
	จำนวน 7 -10 คน	9	2.3
จำนวนสมาชิกที่มีรายได้	จำนวน 1 -3 คน	372	93.0
	จำนวน 4 -6 คน	27	6.8
	จำนวน 7 -10 คน	1	0.3

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้การเกษตร 50,001 - 300,000 บาท (ร้อยละ 69.0) รองลงมา มีรายได้การเกษตร 100,001 - 300,000 บาท (ร้อยละ 14.00) 0 - 50,000 บาท (ร้อยละ 10.30) 500,001 - 1,000,000 บาท (ร้อยละ 5.50) และ 1,000,001 บาท ขึ้นไป (ร้อยละ 1.30) โดย พบว่ามีรายได้มากที่สุดคือ 3,133,000 บาทและน้อยที่สุดคือ 9,600 บาท มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 231,314.23 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 243,895.23 ดังแสดงดังตารางที่ 3

รายได้นอกเหนือจากการเกษตรของเกษตรกร พบว่าเกษตรกร ไม่มีรายได้เสริมมากที่สุด (ร้อยละ 65.5) รองลงมา มีรายได้เสริม 1 - 100,000 บาท (ร้อยละ 32.5) 100,001 - 200,000 บาท และ 300,001 บาท ขึ้นไป (ร้อยละ 1 ทั้งคู่) โดย พบว่ามีรายได้เสริมมากที่สุดคือ 500,000 บาทและน้อยที่สุดคือ 500 บาท มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 43,765.80 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 83,137.16 ดังแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รายได้การเกษตร และ รายได้เสริม

	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	น้อยที่สุด	มากที่สุด	เฉลี่ย	SD
รายได้ การเกษตร (บาทต่อ ปี)	0 - 50,000 บาท	41	10.3	9,600.00	3,133,000.0 0	231,314.2 3	243,895.2 3
	50,001 - 300,000 บาท	276	69				
	100,001 - 300,000 บาท	56	14				
	500,001 - 1,000,00 0 บาท	22	5.5				

รายได้	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	น้อยที่สุด	มากที่สุด	เฉลี่ย	SD
การเกษตร (บาทต่อ ปี)	1,000,00 1 บาท ขึ้น ไป	5	1.3	9,600.00	3,133,000.00	231,314.23	243,895.23
รายได้ เสริม(บาท ต่อปี)	ไม่มีรายได้ เสริม	262	65.5	500	500,000.00	43,765.80	83,137.16
	1 - 100,000 บาท	130	32.5				
	100,001 - 200,000 บาท	4	1				
	200,001 - 300,000 บาท	0	0				
	300,001 บาท ขึ้น ไป	4	1				

ผลการศึกษาระดับชั้นของเกษตรกร ดังนี้ เกษตรกรมีหนี้สิน 100,001 - 500,000 บาท (ร้อยละ 45.0) รองลงมา 500,001 - 1,000,000 บาท (ร้อยละ 22.5) หนี้สิน มากกว่า 0 - 100,000 บาท (ร้อยละ 21.5) 1,000,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 7.3) และไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 3.8) โดย พบว่ามีหนี้สินมากที่สุดคือ 2,105,000.00 บาท และน้อยที่สุดคือ 4,000 บาท มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 441,856.81 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 353,239.54

เกษตรกรมีภาระหนี้สินที่ต้องชำระภายในปี 100,001 - 300,000 บาท (ร้อยละ 52.8) รองลงมา มากกว่า 0 - 100,000 บาท (ร้อยละ 31.3) 300,001 - 500,000 บาท (ร้อยละ 8.5) ไม่มีภาระหนี้สินที่ต้องชำระภายในปี (ร้อยละ 4.8) และ 500,001 บาท ขึ้นไป (ร้อยละ 2.8) โดย พบว่ามีภาระหนี้สินที่ต้องชำระภายในปี มากที่สุดคือ 1,500,000 บาทและน้อยที่สุดคือ 6,000 บาท มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 175,530.85 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 159,827.44 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 หนี้สินทั้งหมด และภาระหนี้สินที่ต้องชำระภายในปี

หนี้สิน	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	น้อยสุด (บาท)	มากที่สุด (บาท)	เฉลี่ย(บาท)	SD
	ไม่มีหนี้	15	3.8	4,000.00	2,105,000.00	441,856.81	353,239.54

	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	น้อยสุด (บาท)	มากที่สุด (บาท)	เฉลี่ย(บาท)	SD
หนี้สิน	มากกว่า 0 - 100,000 บาท	86	21.5	4,000.00	2,105,000.00	441,856.81	353,239.54
	100,001 - 500,000 บาท	180	45				
	500,001 - 1,000,000 บาท	90	22.5				
	1,000,001 บาท ขึ้นไป	29	7.3				
ภาระหนี้ที่ ต้องชำระ ในปี	ไม่มีหนี้	19	4.8	6,000.00	1,500,000.00	175,530.85	159,827.44
	มากกว่า 0 - 100,000 บาท	125	31.3				
	100,001 - 300,000 บาท	211	52.8				
	300,001 - 500,000 บาท	34	8.5				
	500,001 บาท ขึ้นไป	11	2.8				

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านทักษะความรู้ทางการเงิน

3.1 ด้านความรู้ทางการเงินพบว่า เกษตรกรในพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์คะแนนสูงมากที่สุด (ร้อยละ 48.5) รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (ร้อยละ 42.8) และ เกณฑ์คะแนนต่ำ (ร้อยละ 8.8)

3.2 ด้านทัศนคติทางการเงิน พบว่า เกษตรกรในพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีทัศนคติทางการเงินอยู่ในเกณฑ์คะแนนสูงมากที่สุด (ร้อยละ 52.3) รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (ร้อยละ 40.3) และ เกณฑ์คะแนนต่ำ (ร้อยละ 7.5)

3.3 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน พบว่า เกษตรกรในพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพฤติกรรมทางการเงิน อยู่ในเกณฑ์คะแนนต่ำมากที่สุด (ร้อยละ 52.5) รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (ร้อยละ 27.5) และ เกณฑ์คะแนนสูง (ร้อยละ 20) เมื่อรวมทุกด้านแล้วพบว่าสัดส่วนคะแนนทักษะทางการเงินของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในเกณฑ์คะแนนปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 54.0) รองลงมาอยู่ในเกณฑ์คะแนนสูง (ร้อยละ 43.5) และ เกณฑ์คะแนนต่ำ (ร้อยละ 2.5) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สัดส่วนของผู้ที่ได้คะแนนทักษะทางการเงินแบ่งตามเกณฑ์สูงต่ำ

สัดส่วนจำนวนคน (คะแนนเต็ม)	% คะแนน		
	ต่ำ จำนวน ($\leq 6.5, \leq 2, \leq 3.5, \leq 2$)	ปานกลาง จำนวน ($6.5 - 15.5, 3 - 5, 3.5 - 7.0, 3$)	สูง จำนวน ($\geq 15.5, \geq 6, \geq 7, \geq 4$)
ทักษะทางการเงิน (22 คะแนน)	2.5	54.0	43.5
	10	216	174
1. ความรู้ทางการเงิน (7 คะแนน)	8.8	42.8	48.5
	35	171	194
2. พฤติกรรมทางการเงิน (10 คะแนน)	7.5	40.3	52.3
	30	161	209
3. ทศนคติทางการเงิน (5 คะแนน)	52.5	27.5	20.0
	210	110	80

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

1.1 เพศต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ไม่แตกต่างกัน

1.2 อายุต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ไม่แตกต่างกัน

1.3 ระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

1.4 สถานภาพต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ไม่แตกต่างกัน

1.5 มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

1.6 จำนวนแรงงานในครัวเรือน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ไม่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.1 รายได้การเกษตรต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00

- 2.2 รายได้เสริมต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00
- 2.3 ยอดหนี้สินรวมต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.0
- 2.4 ภาระหนี้สินภายในปีมีต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.0
3. ปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00
- 3.1 คะแนนความรู้ทางการเงินต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
- 3.2 คะแนนทัศนคติทางการเงินต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00
- 3.3 คะแนนพฤติกรรมทางการเงินต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 ดังสรุปไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้

ความสามารถในการชำระหนี้	ตัวแปร	F	Sig
ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	เพศ	0.670	0.571
	อายุ	0.881	0.451
	การศึกษา	2.899	0.035*
	สถานภาพ	0.792	0.499
	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	2.820	0.039*
	จำนวนแรงงานในครัวเรือน	0.289	0.833
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	รายได้การเกษตรรวม	73.485	0.000**
	รายได้เสริม	33.865	0.000**
	ยอดหนี้ทั้งหมด	6.629	0.000**
	ภาระหนี้สินที่ต้องจ่ายในปี	14.250	0.000**
ปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน	คะแนนความรู้ทางการเงิน	3.479	0.016*
	คะแนนทัศนคติทางการเงิน	3.435	0.017*
	คะแนนพฤติกรรมทางการเงิน	4.350	0.005**
	คะแนนทักษะทางการเงิน	8.131	0.000**

อภิปรายผล

ประเด็นแรก: จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า เกษตรกรในอำเภอชนแดนจังหวัดเพชรบูรณ์ มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับกฤษฎีตัน

ดวงขึ้น (2558) ที่พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่น้อย และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มาก เป็นผลทำให้เกษตรกรไม่มีศักยภาพเพียงพอในการชำระหนี้สินหรือมีการผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้น

ประเด็นที่สอง: ในด้านรายได้ รายจ่าย ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ในอำเภอชนแดนจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีรายได้สูง เป็นผลมาจากการประกอบอาชีพการเกษตรในจำนวนมาก ซึ่งก็ต้องมีการลงทุนที่สูง เป็นผลให้ หนี้สินรวม และภาระหนี้สิน มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย อักษรพันธ์ และ นงนุช วัฒนประดิษฐ์ (2553) ที่พบว่า เกษตรกร มีการประกอบอาชีพการเกษตรในจำนวนมาก ทำให้มีรายได้มากขึ้น ซึ่งก็ต้องมีการลงทุนที่สูง เป็นผลให้ มีหนี้สินรวม และจำนวนหนี้ที่ต้องชำระจึงมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อีก และรายได้เสริม จากแหล่งอื่นก็ผลทำให้เกษตรกรมีหลายได้แหล่ง อิทธิพลที่ส่งผลต่อความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ ดวงขึ้น (2558)

ประเด็นที่สาม: ความรู้ทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน ทักษะคิดทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน พบว่า มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับกานต์พิชชา กองคนขวา (2562) ที่พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระหนี้จะส่งผลต่อการชำระหนี้โดยเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจในการชำระหนี้จะมีการชำระหนี้ที่ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่มีความรู้หรือความเข้าใจดังนั้นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ในระบบของเกษตรกร จำเป็นต้องมีการสร้างความรู้หรือความเข้าใจและทัศนคติที่ดีในการชำระหนี้ด้วยการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องความรู้ทางการเงิน เนื่องจากการมีความรู้และทัศนคติทางการเงินที่ดี จะสามารถนำไปสู่ลักษณะพฤติกรรมในการชำระหนี้ที่ดี ซึ่งท้ายที่สุดแล้วหนี้สินก็จะมีปริมาณลดลง เพราะเกษตรกรมีทักษะความรู้ทางการเงินที่มากยิ่งขึ้นนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) จากการศึกษาจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกร มีช่วงอายุที่สูงมาก รวมถึงระดับการศึกษาที่อยู่ในระดับประถมศึกษา แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของแรงงานในภาคเกษตร และทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ดังนั้นภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการให้ความรู้ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา รวมถึงสนับสนุนแรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรมากยิ่งขึ้น

(2) ปัญหาที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรนั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เกษตรกร รายได้เสริม หนี้สินรวม ภาระหนี้สินภายในปี และทักษะทางการเงิน แต่ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาในแต่ละด้านอีก ดังนั้นการเข้าไปแก้ปัญหาที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรนั้นต้องลงลึกถึงต้นตอของปัญหานั้น ตั้งแต่ คุณภาพการศึกษา โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การเข้าถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงตลาด ที่กล่าวมาเป็นตัวอย่างเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งในแต่ละด้านก็จะมีหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่จะแก้ปัญหาได้นั้นจึงไม่สามารถทำได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ปัญหาความยากจนจากภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกษตรกรต้องเผชิญนี้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือการบูรณาการในทุกภาคส่วน เพื่อแก้ปัญหาให้กับครัวเรือนเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ และค่าใช้จ่ายจากการทำการเกษตรเป็นข้อมูลที่ละเอียดอ่อน การจะได้ข้อมูลดังกล่าวมานั้นอาจจะไม่ถูกต้องครบถ้วน 100% เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการจดบันทึกเป็นเอกสาร ดังนั้นการจะได้

ข้อมูลดังกล่าวต้องอาศัยการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น ราคาผลผลิตการเกษตร จากประกาศของสำนัก
กิจการเกษตร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- นนุช วัฒนประดิษฐ์ .(2553). พฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อของเกษตรกรรายงพารายย่อยในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
ปัตตานี. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม.), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- อุทัย อักษรพันธ์ .(2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ธ.ก.ส. สาขา
หาดใหญ่. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม.), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- นภาพร ลิ้มประพันธ์ .(2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขต
จังหวัดสุโขทัย .วิทยานิพนธ์ (บธ.ม.), มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- อัจฉราวดี จันทร์ดวงโต .(2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ล่าช้าของลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร สาขาบึงสามัคคีจังหวัดกำแพงเพชร . การค้นคว้าอิสระ (ศศ.ม.), มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ฤทัยรัตน์ ดวงชื่น .(2558). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการชำระหนี้ของลูกค้าเงินกู้ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์
การเกษตร สาขาจอมบึง จังหวัดราชบุรี .วิทยานิพนธ์ (บธ.ม.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ปิ่นภักดิ์ รณรงค์นุรักษ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง .
วิทยานิพนธ์ (วท.ม.), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของ บริษัทจด
ทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระ (บข.ม.), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
ปทุมธานี.
- ทรรศนันท์ ตรีอิทธิฤทธิกุล. (2560). ทักษะการเงินของประชากรไทย วิทยานิพนธ์ (บธ.ม.), มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
กรุงเทพมหานคร.
- กานต์พิชชา กองคนขวา . (2562). มูลเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ: กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดพะเยา.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม
- มีนาคม 2562 สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2563 จาก http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/391/1_Guntpishcha%201_21.pdf
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2562) ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน? สืบค้นเมื่อ 28
กรกฎาคม2563, จากhttps://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article_26Sep2019.pdf
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการเกษตร 77 จังหวัด. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2563,
จาก <http://www.agriinfo.doae.go.th/year62/province/reg6/pechabun.pdf>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). ตัวชี้วัดภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรกร. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563
จาก <http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/socio/socio10june63.pdf>

**NMCCON
2021**

การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา

ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ.2564

“สู่ชีวิตวิถีใหม่ ด้วยงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ”

27 มีนาคม พ.ศ. 2564

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2559) สรุปผลการสำรวจทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ปี 2559 สืบค้นเมื่อ 28
กรกฎาคม 2563, จาก [https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/Activities/Documents/
Article_23Aug2018_1.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/Activities/Documents/Article_23Aug2018_1.pdf)